

La formació permanent del professorat centrada en institucions d'educació secundària

Elena de Martín

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Pedagogia Aplicada

Resum

Aquest article està basat en el treball d'investigació realitzat durant el curs 2000-2001 sobre el desenvolupament de la formació permanent del professorat de secundària, concretament a través del model de formació en centres.

La formació dels docents als centres educatius és un model de formació permanent del professorat denominat, al llarg del temps, de diverses maneres: «formació en centres», «formació centrada en l'escola», «desenvolupament professional basat en el centre», «formació basada en la pràctica professional», etc.

Aquest model de formació considera el centre educatiu com a eix generador de l'activitat formativa, la qual es desenvolupa segons les característiques del centre i del seu professorat, permet que els participants prenguin part en el seu disseny i fomenta l'autoformació. La seva aplicació afavoreix el desenvolupament professional i del centre a través del treball en equip, potenciant processos d'investigació aplicada i de contrast d'experiències, vinculant els coneixements teòrics a la pràctica, amb la finalitat de donar solució a les situacions problemàtiques i a les necessitats que es deriven de la pràctica docent. La seva consolidació i el seu desenvolupament continu permetran que sorgeixin processos d'innovació i de canvi en el sistema educatiu.

Paraules clau: formació permanent, desenvolupament professional, desenvolupament del centre educatiu, projectes de formació en centres.

Abstract

This article is based on the research work during 2000-2001 entitled *The Ongoing Training of Teaching Staff in Secondary Education Centres in Barcelona*.

The general objective: Provide a descriptive study of the ongoing training of the teaching staff, specifically as regards In-Centre Training which will in turn provide information on how to create or improve the training procedures aimed at the professional development of the centre educational and obtain an optimum educational function.

The training of the teaching staff in educational centres known as «In-Centre Training», «In-School Training», «Based-based Professional Training», etc.

This training model considers the educational centre as the generating motor of the training activity. The training program is developed according to the characteristics of each centre and its teaching staff and allows for the participants to take part in its design as well as promoting self-training. Its application favours the professional development of the staff and the centre through teamwork, the promotion of proce-

dures of applied research and contrast of experiences, linking theoretical knowledge to practical experience with the objective of providing solutions to controversial situations and needs arising within the teaching environment. Its consolidation and ongoing development will allow for the emergence of innovative procedures and changes within the Educational System.

Key words: ongoing training, the professional development, development of the centre educational, the project in-school training.

Resumen

Este artículo está basado en el trabajo de investigación realizado durante el curso 2000-2001 sobre el desarrollo de la formación permanente del profesorado de secundaria, concretamente a través del modelo de formación en centros.

La formación de los docentes en los centros educativos es un modelo de formación permanente del profesorado denominada, a lo largo del tiempo, de distintas maneras: «formación en centros», «formación centrada en la escuela», «desarrollo profesional basado en el centro», «formación basada en la práctica profesional», etc.

Este modelo de formación considera el centro educativo como eje generador de la actividad formativa, la cual se desarrolla según las características del centro y de su profesorado, permite que los participantes tomen parte en su diseño y fomenta la autoformación. Su aplicación favorece el desarrollo profesional y del centro a través del trabajo en equipo, potenciando procesos de investigación aplicada y de contraste de experiencias, vinculando los conocimientos teóricos a la práctica, con el fin de dar solución a las situaciones problemáticas y a las necesidades que se derivan de la práctica docente. De su consolidación y continuo desarrollo, emergerán procesos de innovación y cambio en el sistema educativo.

Palabras clave: formación permanente, desarrollo profesional, desarrollo del centro educativo, proyectos de formación en centros.

Sumari

Introducció	Efectivitat dels Projectes de formació en centres
Fonamentació metodològica	Conclusions
Resultats d'investigació	Bibliografia
Característiques de la Formació en centres	

Introducció

Vivim una etapa històrica que s'anomena de maneres diverses: «societat de la informació», «era de la ciència i la tecnologia», «societat del coneixement»... comparable a la Revolució Industrial que va iniciar una cursa d'avanços tecnològics que avui dia encara no s'ha aturat; algunes conseqüències d'això són la informàtica, els xips i les noves tecnologies que canvien els costums i les bases de la societat. Dins d'aquesta realitat, ningú no pot pensar que quan finalitza els estudis que el capaciten per exercir una professió s'ha acabat el seu període de formació, constantment ha d'aprendre. Hem *d'aprendre a aprendre*. Si volem ser uns professionals d'avui, hem de formar-nos permanentment.

Dins d'aquest context de formació permanent, està immers el professorat de secundària, com uns professionals més d'aquesta societat, als quals correspon la tasca d'educar grups de joves que acaben l'etapa de l'educació obligatòria.

A partir d'aquests paràmetres, s'ha realitzat aquesta investigació amb l'objectiu de:

Determinar els aspectes bàsics que caracteritzen la formació permanent del professorat, específicament els que descriuen la formació en centres, desenvolupada en centres d'educació secundària de la província de Barcelona.

En relació amb el fet d'assolir l'objectiu proposat i des d'una perspectiva teòrica i pràctica, l'estudi tracta els temes següents:

1. La formació permanent del professorat en el context actual.
 - L'orientació de les modalitats de formació permanent.
 - El nou perfil de professional docent.
 - La potenciació dels equips docents.
2. La formació en centres com un model de perfeccionament docent.
 - El desenvolupament curricular, personal o professional i institucional.
 - Estructura dels projectes de formació en centres (PFC).
 - El desenvolupament dels projectes de formació en centres en la pràctica.
 - La influència de la formació permanent en el desenvolupament del centre educatiu i en el perfeccionament i la satisfacció professional dels docents.

Fonamentació teòrica

Partint de la consideració que el professorat ha de posseir coneixements disciplinaris i pedagògics per fer de facilitador de l'aprenentatge, d'intermediari d'aprenentatges significatius, d'incentivador cap al coneixement de nous sabers, de dissenyador d'estratègies d'ensenyament-aprenentatge, etc.; que ha de conèixer la dinàmica de l'aula per poder establir relacions positives, provocar el debat, el qüestionament, etc., i, finalment, que ha d'avaluar per millorar l'aprenentatge dels alumnes i la seva labor docent, és evident que el professorat ha de ser un professional de l'ensenyament.

La formació permanent té el repte de contribuir al desenvolupament del professionalisme docent i ho ha de fer amb models que siguin els que volem per a l'ensenyament és a dir, a través de l'aprenentatge cooperatiu, la investigació i el treball en equip, etc. El model de formació en centres s'orienta en aquesta línia.

Fonamentació metodològica

S'ha emprat una metodologia empiricoanalítica, de tipus ex-post-facto o no experimental i mètode descriptiu, atès que la investigació pretén descriure la formació permanent del professorat, específicament de l'acció formativa de

formació en centres, analitzar la seva estructura i explorar les associacions de les característiques que la defineixen, sota la base d'una recollida de dades quan ja s'han produït els fets o s'estan produint. L'instrument per a la recollida de dades ha estat el qüestionari.

Per adquirir la condició de validesa del contingut del qüestionari, aquest fou sotmès al sistema de jutges. L'opinió unívoca i els seus judicis crítics van decidir que l'instrument era vàlid, que tenia eficàcia, que presentava les condicions necessàries per ésser tingut en consideració per aportar coneixements sobre el tema d'investigació.

La mostra va ser determinada per criteris estadístics i es va treballar amb 123 qüestionaris corresponents a 48 centres de la província de Barcelona; la majoria corresponien a centres d'ensenyament privat concertat, seguits pels d'ensenyament públic i la resta d'ensenyament privat. Aquestes dades es corresponen bastant fidelment amb la realitat dels centres d'educació secundària de la província de Barcelona (dades del Departament d'Ensenyament, any 2000), com es pot comprovar al quadre següent:

Comparació de centres entre la realitat i la mostra

Titularitat	Mostra	Realitat
Pública	39,8%	36,3%
Privada concertada	50,4%	49,5%
Privada	9,8%	14,1%

Pel que fa a la ubicació dels centres, es tracta d'una mostra força representativa, ja que representa les diferents poblacions en relació amb el nombre d'habitants, i hi ha una majoria de centres entre poblacions de 50.000 a 99.000 habitants.

El 57,7% del professorat que ha participat en la investigació correspon al gènere femení i el 42,3%, al masculí, fet que constata la realitat dels centres: la feminització de la tasca docent en els nivells no universitaris. La mitjana de les edats és de 41,01 anys. La mitjana d'anys d'experiència docent és de 16,75 anys.

Resultats de la investigació

Modalitats i característiques de les activitats de formació permanent

Les modalitats formatives que se segueixen preferentment són els cursos i també hi ha tendència a assistir a escoles d'estiu, a jornades i a conferències. El professorat assisteix a activitats formatives perquè vol innovar per tal de millorar la qualitat educativa, perfeccionar el nivell de continguts científics i didàctics i intercanviar experiències. Els que no hi assisteixen, al·leguen que no s'ofereix prou qualitat per invertir-hi temps i esforç i no creuen que la formació que es fa sigui d'utilitat.

En l'organització de les activitats formatives, es considera que s'ha planificat poc entre els formadors i el professorat per ajustar les activitats a les necessitats dels docents i també que s'ha avaluat poc la incidència en la pràctica, però hi ha hagut certa flexibilitat en els programes per adaptar-los als interessos dels docents.

Els continguts estan relacionats amb les necessitats del professorat i esdevenen aplicables a la pràctica, però no són gaire innovadors. S'hi utilitza una diversificació de metodologies i s'hi tracten aspectes teòrics i pràctics, però hi ha poca reflexió sobre la pràctica docent i es donen pocs mitjans per revisar-la i modificar-la. En les sessions formatives, es disposa de temps per intercanviar experiències i s'hi mostren materials i com cal aplicar-los a l'aula.

Transcendència de les activitats de formació permanent en la pràctica docent

El professorat de secundària considera que les activitats formatives realitzades de manera individual són efectives per al perfeccionament professional, contràriament, tenen poca incidència per realitzar innovacions a l'aula i menys a l'àmbit del centre, en general. Per aconseguir la transcendència de les activitats formatives a l'aula i al centre, els continguts han de ser més innovadors i aplicables a la pràctica, la metodologia ha d'estar enfocada al tractament d'aspectes pràctics i han de ser adequats per revisar la tasca docent, els formadors han d'orientar sobre com es pot trobar solució respecte a les problemàtiques educatives i, globalment, les propostes formatives han de tenir plena connexió amb la realitat dels centres.

Característiques de la formació en centres

El professorat d'educació secundària valora positivament aquesta proposta formativa i considera que els seus elements més rellevants són:

- El protagonisme del professorat en el disseny, desenvolupament i avaluació del projecte de formació, que la formació s'adeqüi a les necessitats del centre per aconseguir millorar l'aprenentatge de l'alumnat i que contribueixi a desenvolupar l'actitud crítica i reflexiva dels docents en l'acció educativa.
- La integració de la formació del professorat en l'organització del centre, per revisar i valorar la realitat de cadascun (èxits, problemes, necessitats...), per incorporar nous continguts en la pràctica diària i per fomentar el treball en equip.
- L'estudi de casos, la resolució de problemes en relació amb la pràctica educativa, l'elaboració de materials didàctics per treballar amb l'alumnat, l'aprenentatge entre iguals i el suport mutu i la visita a centres per observar noves formes d'organització o plantejaments metodològics són considerades les estratègies efectives per a la formació. Tot i que la investigació-acció és l'estratègia que ha de permetre millor el desenvolupament de la formació en centres, se li ha concedit menys importància en relació amb les altres possibles estratègies.

- Per possibilitar la formació en centres, es considera que la direcció pedagògica ha d'impulsar i promocionar el projecte de formació, ha de demanar la implicació del professorat i ha de coordinar el projecte conjuntament amb un grup intern.
- Quan hi ha necessitat d'assessorament extern, se li encomana la funció de facilitar informació, experiències, recursos humans i materials, etc., per iniciar la formació i establir un bon clima per al desenvolupament del professorat (dinamitzar el treball en equip, compartir idees, experiències...).
- No es creu que s'hagi de realitzar contínuament aquesta acció formativa, sinó periòdicament, quan un grup de professorat ho demana o quan hi ha necessitat de conèixer noves tecnologies, cobrir llacunes científiques, etc. El període de temps dependrà de les necessitats de cada centre, preferiblement dins de l'horari escolar.
- Les condicions requerides són que hi hagi un clima de relació obert i participatiu, flexibilitzar el temps laboral de treball per possibilitar la formació docent i disposar de material (bibliogràfic, audiovisuals, material fungible, etc.). La participació del professorat en la formació, malgrat que és important i necessària, ha de ser voluntària.
- En el desenvolupament de la formació es considera important realitzar una avaluació al començament per conèixer la situació de partida, una avaluació del procés per fer modificacions, en cas necessari, i una avaluació final per comprovar-ne els resultats. Els instruments per avaluar poden ser diversos i els avaluadors han de ser, principalment, els participants o un equip mixt (direcció pedagògica, assessors, participants, etc.).
- Els temes preferibles que cal abordar en l'actualitat són: la dinàmica de treball en equip, el tractament i la resolució de problemes de conducta, la psicologia de l'aprenentatge de l'adolescent i el plantejament de la funció docent en el context educatiu actual.

Projectes de formació en centres

A través de l'estudi, s'han registrat vint-i-dos centres educatius de secundària que han realitzat PFC. Els *motius* que han portat a la seva realització han estat els mateixos que els de realitzar activitats formatives individualment: innovar per tal de millorar la qualitat educativa i perfeccionar el nivell de continguts científics i didàctics, a més de resoldre problemes sorgits de la pràctica.

Els PFC han estat dissenyats i desenvolupats seguint una sèrie de fases:

- Una *fase de contacte inicial, negociació i preparació*, on una persona o un grup ha fet explícita la necessitat de realitzar activitats de formació en el centre, s'ha sol·licitat l'assessorament d'una persona experta, s'han fet reunions amb els interessats per reflexionar envers el compromís, la intencionalitat, la disponibilitat..., i s'ha donat informació sobre les finalitats i els continguts per evitar incerteses.

- Una *fase de diagnòstic* on primer s'ha reflexionat i s'ha fet una anàlisi dels problemes i les necessitats del centre, després, s'ha fet una valoració de les necessitats i, finalment, s'ha seleccionat un tema o una àrea de millora com a objecte d'estudi.
- En la *fase de disseny, desenvolupament i avaluació* s'ha elaborat el pla d'acció, s'ha posat en pràctica i s'ha avaluat el funcionament del grup de participants i els seus resultats.

Els *principis* fonamentals que han regit els PFC és que la formació del professorat ha de servir per al desenvolupament educatiu de l'alumnat, que s'ha d'adequar a les necessitats del centre i que el professorat ha d'estar implicat en el disseny i el desenvolupament dels programes de formació.

Els *objectius* plantejats han estat revisar i valorar la realitat del centre (èxits, problemes, necessitats...) i millorar la pràctica educativa. El tractament i la resolució de problemes de conducta de l'alumnat i la dinàmica de treball en equip són els *continguts* preferentment treballats. Les *estratègies metodològiques* que s'han utilitzat són la resolució de problemes i l'estudi de casos reals.

Els PFC, generalment, s'han desenvolupat al llarg d'un curs, fora de l'*horari* escolar i en sessions de dues hores.

La *direcció pedagògica* del centre ha impulsat i ha promocionat el projecte de formació i ha demanat la implicació del professorat. El *professorat* ha actuat més com a tècnic receptor de la formació que no pas com un col·lectiu de professionals reflexius que analitzen i decideixen sobre el procés de formació. La participació ha estat, principalment, voluntària.

En els casos que hi ha hagut un *assessorament extern*, la seva funció ha consistit a facilitar informació, recursos, etc. i ha contribuït a generar una visió compartida de la línia pedagògica del centre.

Les *dificultats* més importants que s'han trobat en el desenvolupament dels PFC són: sobrecàrrega en el treball diari; falta de temps per desenvolupar el projecte, i impaciència, perquè es volen solucions ràpides, fàcils i definitives i es tenen horaris poc adequats.

S'observen alguns *trets diferencials dels PFC*, segons diferents variables:

- La *titularitat*: els centres públics han sol·licitat més assessorament extern.
- Els *grups d'edat*: el grup de vint-i-cinc a quaranta anys ha ofert més col·laboració en la investigació que no pas el grup de quaranta-un a seixanta-un anys. Els primers destaquen que el PFC ha permès adquirir coneixements innovadors de pedagogia i que ha estat efectiu per millorar les relacions professionals i l'intercanvi d'experiències.
- L'*experiència docent*: el grup que té una experiència inferior a quinze anys destaca l'aprenentatge en grup i el treball cooperatiu com a estratègies fonamentals de formació i l'efectivitat del PFC per millorar la feina a l'aula. El grup de més de quinze anys considera que el projecte estava poc definit i que els horaris eren poc adequats.

Hi ha consens en la consideració que la formació del professorat s'ha d'integrar en l'organització del centre; l'assessor ha d'actuar com a facilitador d'informació, experiències, recursos, etc., les activitats formatives han de partir de l'experiència docent i de la falta preparació en dinàmica d'equips de treball.

Efectivitat dels projectes de formació en centres

Globalment, la valoració ha estat positiva:

- *En relació amb el centre*, s'ha contribuït, principalment, a introduir innovacions en l'organització, s'ha permès més participació i implicació del professorat en la vida del centre i s'han millorat les relacions professionals i l'intercanvi d'experiències.
- *En relació amb l'aula*, s'han tractat aspectes pràctics, orientacions i suggeriments per al treball diari, s'ha contribuït a la recerca de solucions de les problemàtiques educatives i s'han millorat els processos d'ensenyament-aprenentatge.
- *En relació amb la satisfacció personal i el perfeccionament professional*, els continguts treballats han permès traslladar la formació a la pràctica i s'ha desenvolupat l'hàbit de reflexionar sobre com es treballa a l'aula.

Conclusions

La globalització dels resultats de l'estudi teòric i pràctic permeten obtenir uns coneixements de la formació permanent del professorat, més concretament de la formació en centres a la província de Barcelona.

Des de la perspectiva de l'estudi empíric, les activitats formatives triades pel professorat de manera individual i en relació amb els interessos personals, tenen més efectivitat en l'àmbit professional, en canvi, l'efectivitat dels PFC és significativa per realitzar millores i innovacions en el conjunt del centre i també a l'aula.

També s'observa que la formació en centres és una acció ben acceptada, que és adequada per anar canviant les pràctiques d'ensenyament-aprenentatge, però encara no hi ha una cultura als centres educatius perquè es desenvolupi òptimament, ja que es detecta que el professorat ha tingut poc protagonisme en iniciar la formació i dissenyar-la, ha estat la direcció pedagògica que ha tingut més iniciativa per potenciar i protagonitzar la necessitat de formar-se en el centre.

La formació en centres no és exclouent d'altres accions formatives; els cursos i/o seminaris específics, l'intercanvi d'experiències entre centres, a través de jornades, trobades, congressos, continua sent un estil de perfeccionament professional.

Des de la perspectiva teòrica i també pràctica, els canvis socials afecten el context educatiu i esdevé necessari un nou perfil professional. Si en èpoques passades el domini de coneixements disciplinaris era suficient, actualment també cal dominar aspectes educatius. Els canvis tecnològics i socials requereixen uns professionals actius, amb una actitud personal oberta a la formació permanent

i a la innovació. La complexitat de formar actualment l'alumnat deriva en el fet que el professorat no pot treballar aïlladament a les aules, cal treballar en equip i desenvolupar una cultura col·laborativa, la qual cosa comporta intensificar una formació d'equips docents.

Les institucions dedicades a la formació permanent han d'establir vies de contacte i coneixement de diferents models per ensenyar i aprendre, ja que el caràcter singular de les organitzacions educatives no permet aplicar un model tècnic i racional que sigui aplicable a les escoles en general, per tant, cal potenciar i desenvolupar la formació en centres.

El perfeccionament professional ha de partir d'allò que el professorat sap i com ho aplica. Quan es comparteix i es reflexiona sobre els coneixements de cada un i de les seves experiències pràctiques amb el conjunt del professorat, s'està produint un desenvolupament important del col·lectiu professional que repercutirà en la pròpia organització. Aconseguir aquest objectiu és el propòsit de la formació en centres, a través de l'intercanvi d'idees, l'ajuda, la unió dels professionals del mateix centre, tot cercant solucions pròpies, adequades i constructives que responguin a les necessitats de l'alumnat i de la societat.

L'aplicació exclusiva d'un qüestionari per a la recollida de dades ens ha aportat un coneixement de caràcter quantitatiu, el qual pot ser restringit, perquè, com és conegut, els qüestionaris són criticats per la falta de flexibilitat i limitació de personalitzar les respostes, i, en el nostre cas, es detecta que el professorat s'ha cenyit a contestar específicament les qüestions formulades, malgrat que se li deia que podia fer aportacions complementàries i suggeriments.

L'obtenció de dades per mitjà del qüestionari ha estat un primer contacte per conèixer la realitat de la formació permanent del professorat; aquest inici i l'interès que ens han creat els resultats obtinguts ens condueixen a aprofundir en el tema a través d'un estudi qualitatiu, com pot ser l'estudi de casos. Aquest és el propòsit de continuar amb la investigació.

Bibliografia

- AA. DD. (1997). «Formación en centros. Una oportunidad para la innovación». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 263, p. 78-85.
- AA. DD. (2001). *La formación del profesorado: Proyectos de formación en centros educativos*. Barcelona: Graó.
- ARENCEBIA, S.; GUARRO, A. (1999). *Mejorar la Escuela Pública: Una experiencia de asesoramiento a un centro con problemas de disciplina*. Tenerife: Dirección General de Ordenación e Innovación Educativa. Consejería de Educación, Cultura y Deportes del Gobierno de Canarias.
- BOLÍVAR, A. (1996). «Aprender en el centro, construir la innovación». *Educación Acción*, núm. 0, p. 33-43.
- DARDER, P. (1995). *Pla de formació permanent institucional de les escoles municipals de Barcelona 1988/1995*. Barcelona: Institut Municipal d'Educació. Ajuntament de Barcelona.
- DE LA ROSA DÍAZ, A. (2001). «Una oportunidad para la formación en centros». *Andalucía Educativa*, núm. 28 (2001), p. 30-35.

- Departament d'Ensenyament (2000). *Avaluació interna de centres: Educació secundària*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.
- ESCUADERO, J. M. (1993). «Formación en centros e innovación educativa». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 220, p. 81-84.
- (1995). «Formación del profesorado centrada en la escuela», en LORENZO, M.; SAENZ, O. (dirs.) (1995). *Organización escolar: Una perspectiva ecológica*. Alcoi: Marfil, p. 321-337.
- GIMENO, X. (1996). «La formació en centres com a resposta a les necessitats de formació específiques per a desenvolupar el projecte de centre», a *V Jornades Universitàries de Reflexió i Debat envers la Formació Contínua i el Desenvolupament Professional*. Cervera, 23 i 24 de febrer. Ponència.
- GRANADO, C. (1997). *La formación en centros: mucho más que una modalidad de formación permanente: Diálogos entre la teoría y la práctica*. Madrid: EOS.
- IMBERNÓN, F. (1996). «La formación en los centros educativos: ¿Tendencia o moda?». *Aula de Innovación Educativa*, núm. 46, p. 43-46.
- «Claves para una nueva formación del profesorado». *Investigación en la Escuela*, núm. 43, p. 57-66.
- Junta de Andalucía (1997). *I Encuentro Estatal de Formación en Centros*. Úbeda: CEP Linares. Actas.
- MEC (1995). *Modalidades de formación y formación en centros*. Documento 3. Madrid: Subdirección General de Formación del Profesorado.
- OCDE (1985). *La formación de maestros en ejercicio: Condiciones de cambio en la escuela*. Madrid: Narcea.
- SAN FABIÁN, J. L. (dir.) (1994). *Condiciones y posibilidades de la formación del profesorado en centros: Hacia un modelo de evaluación (Informe de la investigación)*. Oviedo. Documento policopiado.
- STENHOUSE, L. (1998). *La investigación como base de la enseñanza*. 4a ed. Madrid: Morata.
- VILLAR, L. M. (1998). «Proyectos de formación desde el centro». *Revista de Educación*, núm. 317, p. 45-56.
- VILLARUBIAS, P.; MAURI, T. (1995). «Todo lo que se puede formar en la formación de centros». *Aula de Innovación educativa*, núm. 34, p. 43-48.

Elena de Martín, doctorada en Pedagogia. Professora associada del Departament de Pedagogia Aplicada de la UAB i professora especialista en Ciències Socials en un centre de secundària. Membre del grup de treball Cuidem-nos, de l'ICE de la UAB, dedicat a l'assessorament i l'elaboració de materials sobre el benestar professional dels docents de primària i secundària. Membre del grup de treball sobre la interculturalitat del Departament de Pedagogia Aplicada de la UAB, que en aquests moments és un col·lectiu emergent que està elaborant les seves línies concretes de recerca. Publicacions sobre la formació permanent del professorat en les revistes *Fòrum Europeu d'Administradors de l'Educació a Catalunya* i *Organización y Gestión de Centros Educativos*. Comunicació presentada al 25è Annual Congress of the ATEE i en procés d'elaboració un llibre sobre la formació en centres.
